

вчинки. В свої виправдання Австрія згадує про приналежність у XIII–XIV ст. до Угорщини Галицького князівства, а Пруссія виставила себе спадкоємицею ордену хрестоносців. На наш погляд, важливою і об'єктивною є праця «Історія пруської монархії» графа Мірабо, який стверджував, що «неможливо, і гідним осуду» виправдовувати договори про поділ, «що забезпечили Європі рабський мир» [1].

Відповіді на питання про причину катастрофи з'явилися швидко. Одними з перших їх дали противники реформ, часто, хоч і не завжди пов'язані з Торговицькою конфедерацією. Їхнє пояснення було простим: провину за поділи несуть прихильники реформ, які замахнулись на досконалий лад й викликали гнів Катерини II. На думку патріотів вина торговичан полягала в гальмуванні реформ й надали вигідний претекст для інтервенції. Але їхні дії не спричинили б таких наслідків, якби не агресивна політика сусідніх держав [2]. Велику роль в падінні держави відіграла збайдужіла шляхта, яка боялась за власні інтереси, і крок до реформ виявився запізнілим.

Отже, наприкінці XVIII століття, у зв'язку з домовленостями великих абсолютистських імперій: Російської, Прусської і Австрійської, з карти Європи зникла одна з найбільших країн континенту з традиціями, що сягали X століття. Кожна з країн-учасниць отримала нові території, нові можливості, що в загальному означали панування трьох антагоністичних імперій в Європі. Історіографія безпосередньо країн-учасниць дає суб'єктивний аналіз проблеми, з метою виправдання своєї загарбницької політики. Трагедія польського народу, що перепліталася з тріумфом трьох імператорів разом з Великою французькою революцією стала однією з найважливіших подій століття, що накреслила новий хід розвитку історії. Річ Посполита Обох Народів так і не втілила у життя ідею перетворення на імперію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дейвіс Норман. Боже ігрище: історія Польщі. Київ: Основи, 2008. 1081 с.
2. Польша— нарис історії / за ред.: В. Менджецького, Є. Брацисевича. Варшава, 2015. 367 с.
3. Бардах Ю., Леснодорский Б., Пиетрчак М. История государства и права Польши. Москва: Юрид. лит., 1980. 564 с.
4. Воспоминания князя Станислава Понятовского (1776–1809 гг.)/Н. Шильдер. Русская старина. Санкт-Петербург, 1898. Т. 95, № 9. С. 565–592.
5. Западные окраины Российской империи/под. ред. М. Д. Долгоилова и А. И. Миллера. Москва: НЛО, 2006. 608 с.
6. Зелинская З. Проблема русско-польского союза в первые годы правления короля Станислава Августа. Польша и Европа в XVIII веке. Международные и внутренние факторы разделов Речи Посполитой. Москва: Ин-т славяноведения РАН, 1999. С. 102–119.
7. История внешней политики России. XVIII век. (От Северной войны до войн России против Наполеона). Москва: Междунар. отношения, 1998.
8. Носов Б. В. Установление российского господства в Речи Посполитой. 1756–1768 гг. Москва: Индик, 2004. 728 с.
9. Носов Б.В. Разделы Речи Посполитой и русско-польские отношения второй половины XVIII века в зарубежной литературе(1970-е —начало 1990-х годов).Славяноведение.1993. №5. С.86-101.
10. Кручковский Т.Т. Проблемы разделов Речи Посполитой в русской историографии второй половины XIX —начала XX века. Славяноведение.1993. №5. С.76-86.
11. Россия, Польша, Германия: история и современность европейского единства в идеологии, политике и культуре. Москва: Индик, 2009. 368 с.
12. Соловйов С. История падения Польши.Т.16: Москва, 1995.

Ткач Ю.

Науковий керівник – доц. Григорук Н. А.

МАРСЕЛЬЄЗА ЯК СИМВОЛ ВЕЛИКОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ:

ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СУЧАСНОСТІ

Ніколи мистецтво не буває настільки близько до народу, ніколи воно не має настільки великий вплив, ніколи не пов'язане з настільки широкими масами, як під час революції. Певною мірою це підтверджується досвідом французької буржуазної революції. Найвідоміша пісня Великої французької революції – “Марсельєза” – вже кілька століть залишається

символом свободи, рівності, братерства. Не дивлячись на те, що пісню було написано наприкінці XVIII століття, вона й досі в усіх на устах.

Актуальність. Для українців настав час, коли вони почали переосмислювати і усвідомлювати історію своєї країни в контексті світової історії. Питання зовнішньополітичних пріоритетів України – наразі одне з визначальних. У зв'язку з цим цікаво буде інтегрально прослідкувати, як в часовому вимірі сучасної української історії досліджено вплив феномену Великої французької революції і її символів на історію України.

Історіографія Великої французької революції дуже різноманітна, а от історіографія конкретно символів революції досить бідна, особливо, якщо враховувати російсько- і українськомовні джерела. Тут слід згадати працю Л.О.Федоровської «Марсельеза» в Росії в XVIII в.».[6] Також про неї писали А.Барнав, Е.Берк, Н.І.Карєєв, Ф.Бюше, Т.Карлейль та інші.

Революційний рух на порозі XIX століття захопив Францію. 14 липня 1789 року повсталі парижани штурмом оволоділи фортецею Бастилія і знищили її, що стало початком Великої французької революції 1789–1794 років. Йшла боротьба з владою короля, і ідеї свободи проникали в широкі верстви французького народу. Армія готувалася в похід, і Фредерік Дітріх вирішив попросити Роже де Ліля написати бойову похідну пісню. Він був непересічною людиною, не тільки любитель музики, а й видатний вчений в галузі мінералогії, знавець філософії, літератури. Прохання Дітріха про пісню передали Роже де Лілю пізно ввечері. Він так зрадів, що вирішив роботи не відкладати і взявся за твір вночі: він сам згодом згадував, що якийсь внутрішній потужний заклик вів його, наказуючи: дій, дій!

Знаменитий австрійський письменник Стефан Цвейг, який присвятив Руже де Лілю найтоншу психологічну новелу, назвав її «Геній однієї ночі», підкреслюючи, що в ту велику творчу ніч скромного саперного капітана осяяло небувале натхнення: «На одну тільки ніч судилося капітану ... стати братом безсмертних: перші два рядки пісні, складені з готових фраз, з гасел, почерпнутих на вулиці і в газетах» [7, с. 150].

11 липня 1792 року по всій Франції були вивішені заклики стати на захист революційних завоювань проти королівської влади, серед добровольців був студент-медик Франсуа Етьєн Мірер, двадцятидворічний красень, хоробрий, наділений багатьма здібностями, в тому числі і музичними [2, с. 19]. На прощальному банкеті він попросив слова. Всі чекали, що скаже цей палкий студент. А він замість мови заспівав пісню, марсельцям невідому, але мотив її запам'ятовувався відразу. На наступний день її слова надрукували і вивісили як закличний плакат на стінах марсельських будинків. Назви у неї не було, вірніше, марсельці не знали, що вона називалася спочатку Бойовою піснею Рейнської армії. Ім'я автора – Руже де Ліля – теж залишалося невідомим.

Двадцять вісім днів тривав піший марш від Марселя до Парижа. Двадцять вісім днів звучала пісня, що починалася словами: «Вперед, сини вітчизни милої!». Під її маршовий ритм було легко крокувати. Її мелодія, як би здіймається вгору від початкового звуку, була сповнена призовної сили [3, с. 110]. Красива своєю надзвичайною простотою, з повторами, що полегшували запам'ятовування, з переходами тональностей, вона, здавалося, вливала мужність і віру, не залишаючи місця сумнівам і втомі. Пісня швидко стала найпопулярнішою і перетворилася в національний гімн. Її бойову силу марсельці побачили вперше 10 серпня 1792 року, під час штурму королівського палацу Тюільрі. У якийсь момент несподівано зазвучала пісня марсельців – вони йшли на допомогу зі своєю улюбленою мелодією, кинулися на штурм і перемогли й, таким чином, відбулося її бойове хрещення та з'явилася назва: «Марсельеза», тобто пісня марсельців. В її звуках була магнетична сила, яка забезпечувала перемогу. Командувачі вимагали: «Пришліть тисячу чоловік підкріплення або тисячу екземплярів «Марсельези!». Генерали вважали, що з «Марсельезою» можна розбити супротивника, що перевершує за силою вчетверо, і рапортували про заслуги пісні, немов це була жива людина: «У нашій перемозі – заслуга «Марсельези!» [4, с. 120].

14 липня 1795 року, в свято шестириччя штурму знищеної народом в'язниці Бастилії, після виконання «Марсельези» депутат Конвенту Жан Дельрей встав і заявив: «... Я пропоную, щоб навіки славний гімн марсельців був цілком внесений в сьогоднішній протокол і щоб військовий комітет віддав наказ про виконання цього гімну національною гвардією ... Я пропоную, щоб ім'я автора гімну марсельців, Руже де Ліля, було з пошаною вписано в протокол» [5, с. 575].

Здавалося, що тепер «Марсельезі» уготовано тривале щасливе життя. Але в дійсності вже в найближчі десятиліття реакціонери всіх країн, бачачи велику силу пісні, стали нещадно боротися з нею за допомогою терору, націоналізму, шовінізму. Пісню намагалися спалити. А вона жила. Батьки потихеньку наспівували мотив і записували слова для дітей, щоб пісня не вмерла в наступних поколіннях. Революціонери, які йшли на страту, спраглими губами співали «Марсельезу», але в неї виявилася непроста доля. Відтак, Наполеон намагався піддати її забуттю, бо вона йому ніколи не подобалася. Він лише терпів її до пори до часу, як спритний політик, але коли під час спроби повторного захоплення влади після заслання, він розуміючи, яким сильним буде опір країни, закликав на допомогу ... «Марсельезу»: пісня-«талісман» повинна була надихнути солдатів. Проте, це було марно. Після поразки Наполеона французький король Людовик XVIII, повернувшись до Парижа й насамперед вирішив змусити народ забути «Марсельезу», бо її відродження здавалося відродженням революції.

Королівська влада намагалися і «приручити» її, поставити собі на службу, зробити мало не монархічним гімном, робилися спроби знайти їй заміну, прищепити народу іншу пісню. Але яку? Не було нового Руже де Ліля. Чи не було приводу для натхнення. Тому було наказано шукати пісню в старих збірниках, ворушити фольклорні джерела. З архівів, нарешті, витягли одну стару пісню і французів змусили співати пісню-суперницю. Але хіба здатна вона була замінити «Марсельезу»? Коли ж на карту було поставлено майбутнє Франції - 19 липня 1870 року, в день оголошення Францією війни Пруссії, був відданий наказ військам грати «Марсельезу», але з дещо зміненим рефреном: «Маршируємо, простуємо на береги Рейну, щоб розбити прусаків».

У 1879 році «Марсельеза» була оголошена офіційним гімном Французької Республіки. Виникали, правда, деякі труднощі: як бути з королями, відтепер зобов'язаними під час міжнародних церемоній шанувати офіційний гімн? Історики пісні розповідають про вислів монарха, що дозволив вирішити проблему. На питання, як можна вимагати від короля, щоб він знімав капелюха перед цією піснею, король відповів: «Кожен король повинен радіти, що «Марсельеза» знімає у нього тільки капелюх, а не голову». Стефан Цвейг вважав, що з тієї єдиної ночі, коли Руже де Ліля відвідало натхнення, щось надірвалося в цій людині, безнадійно надломилася, що він був отруєний «жахливою жорстокістю випадку, який дозволив йому лише три години пробути генієм» [1, с. 202].

Не оминуло «Марсельези» і кіномистецтво. 1938 році було знято французький історичний фільм-драму «Марсельеза» (фр. *La Marseillaise*), поставлений режисером Жаном Ренуаром. Її часто використовували в різних творах мистецтва і культури. Приклади не вичерпуються наступним списком:

- Скульптурна група Франсуа Рюда на паризькій Тріумфальній арці «Виступ волонтерів» традиційно іменується «Марсельезою».

- Вступ гімну було використано в пісні The Beatles – All You Need Is Love.
- «Касабланка» – фільм режисера Майкла Кертіса (США, 1942).
- «Вікно в Париж» – фільм режисера Юрія Мамина (1992 рік) та ін.

У сучасній Франції час від часу можна почути пропозиції скласти для «Марсельези» нові слова. Але поки – у всякому разі, у Франції – верх бере точка зору, згідно з якою потрібно берегти історичні традиції, а буквально розуміти слова, написані два з гаком століття тому, не слід. Тому постає питання: тепер-то, в XXI столітті, чи можна говорити про те, що світ живе тими самими ідеалами, про які співається в «Марсельезі»? Ні, Європа нині впала в іншу крайність, довівши ці ідеали до абсурду політикою мультикультуризму і політкоректності, дотримуючись яких, Захід готовий поступитися цими своїми ідеалами.

Отже, Вплив Великої французької революції такий великий, що його важко переоцінити. Вона вплинула не тільки на окремі події в окремих країнах, а й, за одностайним визнанням істориків, справила величезний вплив на все XIX століття. Вона реалізувала своє прагнення до добра і справедливості через торжество ідей розуму, свободи і рівності. Вона зробила, за словами Миколи Бердяєва, «один з найбільших гуманістичних експериментів». Вона осяяла світлом своїх ідей цілі народи і повалила багатьох у невимовний жак. І немала частина всіх цих заслуг революції належить «Марсельезі» - створеній за одну ніч пісні – яка назавжди залишилася в серцях французів і не тільки. Отак і народжуються великі твори мистецтва, отак народжуються символи. «Марсельеза» сьогодні – це вже зовсім інший символ для нас, ніж був

колись. Життя змінюється, змінюються революції одна за одною, однак «Марсельєза» була, є і буде символом свободи, рівності, братерства!

ЛІТЕРАТУРА:

1. Манфред А.З. Великая французская буржуазная революция. М., 1983.
2. Песни Первой Французкой революции. Подбор текстов, вступ. ст. А. Ольшевского [А.А.Ольшанникова] ; ред. М. Зенкевича и А. Ефроса. [М.; Л.]; Academia, 1934.
3. Мелодии великого времени "Марсельеза", "Интернационал" [Текст] : Рассказы для школьников. С. Хентова. Москва : Музыка, 1978. 48 с.
4. Грубер Р. На пути освоения музыкальной культуры эпохи Великой французской революции (некоторые итоги музыкального сезона 1932/33 г. В Ленинграде). Советская музыка. 1933. №6. С. 119-122.
5. Ревуненков В. Г. История Французской революции. СПб.: Образование. Культура, 2003. 776 с.
6. Федоровская Л. А. «Марсельеза» в России в XVIII в. [Электронный ресурс] Л.А.Федоровская. Книга в России в эпоху Просвещения, Ленинград, Изд. отд. Библиотеки АН, 1988. Режим доступа: <http://vivovoco.astronet.ru/VV/PAPERS/HISTORY/MARRUS.HTM>
7. Роллан Р. Марсельеза в Германии. Гете и Бетховен. Роллан Р. Собр. соч. в XV т. Л., 1932. Т. 15. С. 147-151.

Хандрусь О.

наук. керівник – доц. Костюк Л. В.

ГІ ВЕРХОФСТАДТ: ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ

Кінець ХХ – початок ХХІ століття був досить непростим періодом в історії не тільки таких великих держав як Англія чи США, а і в політичному житті Бельгії. В цей час пост прем'єра обійняв Гі Верхофстадт, людина, котра намагалась підготувати країну до випробувань нового тисячоліття та впевнено вивести її на міжнародну арену.

Бельгія була однією із перших країн, що визнали незалежність України. З появою в Україні євроінтеграційного курсу відносини між нашими державами перейшли на новий рівень, цьому, також, сприяла численна українська діаспора в Бельгії. Для нашої країни, що намагається йти курсом інтеграції в європейське суспільство буде корисно ознайомитись із досвідом Бельгії на прикладі її прем'єра Гі Верхофстадта.

Історіографічний та джерелознавчий аналіз засвідчує відсутність комплексного дослідження, яке було б присвячене цій постаті. Частково політична діяльність Гі Верхофстадта в певних аспектах висвітлена у працях О. Сухого [1], І. Яковюка [2], М. Рум'янцева [3] та Г. Ендерлейна [4].

Гі Верхофстадт народився 11 квітня 1953 р. в Дендермонді. Після закінчення школи вступив на правничий факультет Гентського університету, де став президентом Ліберального союзу фламандських студентів. Він швидко став секретарем Віллі де Клерка, котрий тоді був президентом цієї організації, а у 1982 р., у віці 29 років Гі Верхофстадт очолив партію.

З 1985 по 1992 рр. був обраний до Палати депутатів і став віце-прем'єр-міністром та міністром бюджету під керівництвом прем'єр-міністра В. Мартенса. До речі, за досить юний вік та економічний вектор Гі Верхофстадта називають “Бєбі Тєтчер”.

Після невдалої спроби сформувати уряд у листопаді 1991 р. він змінив назву існуючої політичної сили на партію Фламандських лібералів та демократів (далі – ФЛД), сподіваючись привернути більше центристських виборців. Ця нова партія привабила багатьох політиків з інших партій, зокрема з Фолькссьоні та Християнської народної партії.

Однак, незважаючи на те, що багато хто мав високі очікування, партія не зуміла вибороти більшість. Тому Гі Верхофстадт пішов у відставку та зник з політичної арени, тільки щоб очолити партію в 1997 р. з менш радикальною програмою, котра за поглядами відійшла від неолібералізму і стала більш центристською.

Частково через скандал із продовольством, що виник безпосередньо перед виборами 1999 р., ФЛД стали найбільшою партією в країні, отримавши понад 22 % голосів у Фландрії. Гі Верхофстадт швидко сформував нову коаліцію із фламандськими соціалістами і Зеленими та французькими колегами цих партій (симетричною коаліцією) в Брюсселі і Валлонії, а сам був